

Håkon Kagnes
Oslo

Psychoanalytic perspectives on illegitimacy, adoption, and reproduction technology. Strangers as Kin, av Prophecy Coles

Om forfatteren

Prophecy Coles er en psykoanalytisk psykoterapeut ved Lincoln Clinic, og er medlem av London Centre for Psychotherapy. Hun har skrevet mange artikler gjennom karrieren. Tidlig på 2000-tallet gav hun ut to bøker om relasjoner mellom søsken i psykoanalytisk perspektiv, og i 2011 skrev hun en bok om ubevisste overføringer av traumer over generasjoner. Coles har en særlig emosjonell investering i disse temaene, og har vært åpen om at hun og hennes to søsken og faren ble forlatt av moren når de var barn. Moren reiste av gårde med en annen mann og kom tilbake med et nytt barn, som ifølge henne var deres helsøsken. Coles sier selv at hun vokste opp i denne løggen, og at dette trolig har vært grobunn for hennes faglige interesse og utgivelser. I 2015 gav hun ut boken «The shadow of the second mother», som utforsker betydningen som ammer og barnepiker har på barnas emosjonelle liv. Dette er en interessant bok om de mange som har hatt omsorgen for privilegerte barn, og

holdt i live forlatte og uønskede barn. Det har vært påfallende lite faglige oppmerksomhet om påvirkningen de har hatt på disse barna. I 2017 skrev hun en bok om psykoanalytiske og psykoterapeutiske perspektiver på stefamilier og steforeldre. Dette er også en bok som handler om de andre omsorgsrollene, i ubehag og konflikt med idéen om kjernefamilien. I hennes forfatterskap gjennom tjueto år ser vi her har handlet om de viktige, men også ubehagelige og uønskede rollene i moderne familieliv. Hun har turt å sette et søkelys på de aspektene i familielivet som ikke alltid får den faglige oppmerksomheten man skulle tro det hadde fortjent, med tanke på de sterke emosjonelle båndene som etableres. Dette er helt klart temaer som har stor verdi for oss som jobber med barn, ungdom og deres familier i dag. Med denne bibliografien er det derfor ikke så overraskende at hun nå har gitt ut denne aktuelle boken om illegitimitet, adopsjon og reproduksjonsteknologi, med undertittelen «fremmede som slekt». Nok et ubehagelig, men viktig, og stadig mer aktuelt tema.

Om boken

Denne boken følger den eksistensielle historien til det uønskede barnet, med særlig oppmerksomhet på det illegitime barnet.

I første kapittel går Coles til tre myter om adopterte barn: Moses, Ion og Ødipus. Moses presenteres som en urhistorie om hvordan en adopsjon ikke trenger å være katastrofal for barnet, tvert imot forteller denne myten om hvordan han hevet seg over sin erfaring og ble en helt. Euripedes' drama om Ion handler om de motstridende følelsene en ung mor forholder seg til når hun gir fra seg sin illegitime sønn, samt sønnens kompliserte emosjonelle landskap når han i voksenalder igjen møter henne. Det er smerte, raseri, desillusjon, på begge sider, men det ligger en mulig forløsning til slutt. Pythia, kvinnen som oppdrar Ion får også en sentral rolle i dramaet. Sofokles' Ødipus, blant så mye annet, konfronterer oss med det faktum at noen foreldre kan ha morderiske ønsker mot barna sine, og hvis disse blir utagert, så kan det ha destruktive konsekvenser. Coles tolkning, i bokens tematikk, er at det destruktive begynner i det øyeblikket Ødipus' foreldre ønsket å bli kvitt ham. Kapitlet setter rammen for resten av boken, som også handler om de heroiske, tragiske og andre sider ved adopsjonsprosessen.

I andre kapittel går vi inn i virkelige historier; England på 1600-tallet, med mørke tider, alvorlig neglekt og behandling av disse barna, og deres mødre. «Bastard», fra latinsk Bastum, som betyr sekken salgsmenn reiste med, reflekterer hvordan disse barna ble møtt – «bagasje-barna». I å kalle barna bastarder så bar barnet ikke bare byrden som skulle definerte deres karakter. Definisjonen åpnet også for måten skulle bli behandlet av samfunnet. Kapitlet har en grundig gjennomgang av hvordan de, og deres mødre, ble behandlet, eller mishandlet, som en moralsk trussel mot samfunnet. Arbeidshusene hvor barna ble plassert, salg og slaveri, både internt i England, men også transporten av barna over til USA og India, Sør-Afrika og Oseania, for å måtte jobbe på plantasjer o.l. Det er estimert at 150 000 barn ble sendt til imperiets utposter som slaver mellom 1882-1967. Uregulerte «fosterhjem» blir også nevnt, hvor mødre kunne selge barna for £5 til «baby farms» fremfor å sende barna til arbeidshus. Det var ikke før 1889 at loven mot barnemishandling ble vedtatt, hele 54 år

etter at en tilsvarende lov ble vedtatt for å forhindre mishandling av dyr.

I tredje kapittel følger vi progressivt bedre tider, for det illegitime eller uønskede barnet (ra slutten av 1800-tallet), og interessant nok katalysert av de to store krigene, som tvang frem det faktum at Englands tidligere neglekt av disse barna førte til at de ikke hadde friske og sterke unge menn til å bidra i militæret. Responsens var at etterlenget lovgivning ble slått igjennom, inkludert obligatorisk skolegang, skolemåltider. Adopsjonsloven fra 1926 la de første tydelige føringene og rettighetene til adopterte barn, og «the national council for the unmarried mother and her child (NCUMC) etablerte hjem for ugifte mødre og deres barn, og holdt fast ved prinsippet om at adopsjon skulle være en siste utvei for de i slike livssituasjoner. Parallelt, i vårt fagfelt, foregikk pionerarbeidet ved Tavistock Clinic, hvor Klein, Bion og Bowlby sitt arbeid med på relasjonsbrudd banet vei både faglig og politisk til de forståelsesmodellene som vi i dag drar nytte av. Herifra fikk rettighetene og håndteringen av illegitime barn en radikal forandring mot det bedre.

I fjerde kapittel skriver Cole om den opplevelsen til de ugifte mødrene, som gjennom sosialt press, er blitt tvunget til å gi barnet sitt bort til adopsjon. Ikke før 60-tallet fikk disse mødrene en stemme, og en anerkjennelse, for den smerten de har båret på. De ble moralsk nedverdiget og forventet å oppgi barnet til adopsjon, med en antagelse om at de ikke hadde noen moderlige følelser overfor barnet hun gav bort. Gjennomgangen av hvordan de ble behandlet på mor-barn institusjoner, som Magdalena klostrene, viser hvordan moralismen og fordømmelsen ble systematisert i religiøs kontekst. Rundt 1900 eksisterte det over tre tusen slike institusjoner i det viktorianske England. Det følger også flere gjennomganger av memoarer fra livene til mødre som adopterte bort barn i denne sammenhengen, med fokus på opplevelsen av sterke moralske forventninger i konflikt med eget ønske om å beholde barnet. Det er også positive historier hvor mødrene kommer seg gjennom sorgen og er trygge på at adopsjonen likevel var et rett valg. Kapitlet avslutter med skiftet når barna endelig kunne få tilgang på sine egne papirer. Det ble gjort noe forskning på hvilken påvirkning gjenforeningen hadde for de ulike relasjonene, både på mødre som selv søkte etter sine barn, og mødre som selv

ble oppsøkt, både ønsket og uønsket. Transparens og gjenforening er hovedsakelig forbundet med positive erfaringer for de involverte.

I femte kapittel fokuserer hun på fedrene til disse barna. I kjølvannet av økende memoarer fra mødrene og at journaler og arkiv ble åpnet fra 70-tallet, så kom gradvis også fedrene frem i lyset og ønsket å vite mer om deres illegitime barn. Gjennom historien som er blitt presentert i boken hittil, så har fedrene historisk «sluppet unna», men Cole graver frem optimistiske historier om økende antall fedre som aktivt søker informasjon og ansvar, inkludert historiske skikkelser som Benjamin Franklin og Lord Chesterfield. Gjennom boken blir «adopsjonens triangel» presentert, altså mor-barn-adopsjonsmor, og i dette kapitlet argumenteres det sterkt for at far også må inkluderes i våre modeller.

I det sjette kapitlet presenteres fostermoren/beredskapsmoren. Her drøftes også de ulike sidene av fostermoren gjennom historien. Fra den kjærlige Pythia som oppdro Ios i nevnte myte, til eksemplene på historiske figurer som ser ut til å ha utnyttet sin posisjon overfor det uønskede barnet, til økonomisk vinning. Moderne fosterforeldre står i en komplisert rolleutøvelse overfor det adopterte eller omplasserte barnet, og får lite hjelp til å forvalte de mange nivåene av utfordringer som denne boken viser eksempler på. Beredskapsforeldre blir forventet å tilby all form for kjærlig og tilknytning, i et system hvor det bygges opp mot et nytt oppbrudd i relasjonen. Coles gjennomgår noe om hvordan det har blitt forsøkt å arbeide med slike byråkratiske «blinde flekker».

I det syvende kapitlet er det selve adopsjonsbarnet som er hovedanliggende. Gradvis viste undersøkelser at det ikke stod så bra til med adopsjonsbarna, at de ikke hadde blomstret som ønsket. På 70/80-tallet ble det arbeidet politisk med at følelsen som mange adopsjonsbarn stod med, en fremmedgjøring, utenforskap, skulle bli anerkjent ved at deres journaler endelig skulle bli tilgjengelige. Det ble et økende fokus på et behov for å få tilgang til sin opprinnelse, sin eksistensielle historie. Barnet, nå voksen, fikk testet sine fantasier som det tapte moderlige objekt, til både skuffelse og glede.

Kapittel åtte omhandler adopsjonsforeldrene, og arbeidet de står i når de skal forvalte den psykiske smerten som stadig vekkes i relasjonen. Det givende ved å være adopsjonsforeldre blir ikke

oversett, men det er hovedsakelig her vekt på det utfordrende emosjonelle arbeidet, og tenkingen i dette emosjonelle feltet gjennom historien som blir gjennomgått. De multidisiplinære hjelpetiltakene som er blitt utviklet for å forsøke å forstå og arbeide med familiene krever i dag en integrering av kunnskap fra nevrobiologi, tilknytningsteori, psykoanalyse og systemisk tenkning.

I siste kapittel skriver hun om barn som er blitt født ved moderne reproduksjonsteknologi. Det som er bemerkelsesverdig er at mange av utfordringene innenfor dette moderne temaet, er at det speiler flere av utfordringene som de tidligere kapitlene har vist vedrørende tradisjonell adopsjon. Det handler om hvordan barna skal forholde seg til sin egen opprinnelse, hvordan foreldrene skal forholde seg til fenomenene, om tilgangen og mangelen på journal. Skal sperm- og eggdonorer forbli anonyme for barnet? Mange av disse spørsmålene er i dag ikke besvart, og det finnes dessverre lite forskning. Avslutningsvis tar Cole opp surrogati, både med hensyn til hvordan dette kan oppleves for surrogatmoren, men også hennes familie og egne barn, som må forholde seg til at barnet som vokste i magen, ikke lenger skal være en del av henne eller familien. De psykologiske konsekvensene og implikasjonene av adopsjon via moderne reproduksjonsteknologi og surrogati er ennå ikke oppdaget.

Noe tanker om boken

Coles tar for seg et meget spennende tema med denne boken. En bok om de historiske anliggender som gjelder de uønskede barna, ville alene vært viktig og interessant nok å lese. Det at hun velger å dele opp tematikken og ta for seg samtlige involverte i adopsjonssirkelen, ett kapittel for hver involvert, gjør at bokens ramme understreker hvor komplisert og omfattende dette emosjonelle feltet er. Dette er bokens største styrke. Jeg sitter igjen med en helhetlig forståelse av de emosjonelle implikasjonene til alle involverte i adopsjonsprosessen. Perspektivene løftes høyt og understreker dermed kompleksiteten mellom partene. I denne boken får alle sin stemme, og det er en åpne erfaring. Det lukkede og skamfulle må håndteres med denne type åpne og inkluderende diskurs.

Forfatteren er også god på å presentere de historiske og politiske bevegelsene som er blitt ført frem

til det systemet og kunnskapen vi i dag har. Det er slående hvordan både historiske hendelser som krig, religiøse og andre kulturelle strukturer har påvirket håndteringen av de involverte - være seg mor, barn, far og adopsjonsfamilie. Det er oppklarende å se tidslinjen og samfunnsutviklingen over tid, og hvordan ubehaget og skammen knyttet til disse fenomenene er blitt forvaltet parallelt gjennom historiene.

Boken legger til rette for god drøfting av både teori og klinikk, men den fullfører det ikke tilstrekkelig. Min kritikk er derfor at jeg tenker den lurer oss noe ved å presentere seg som en psykoanalytisk tekst. Basert på tittelen hadde jeg ikke bare sett frem til en gjennomgang av historiene, men også en utgreiing av tema i lys av psykoanalytisk teori. Dette mangler til tross for at den virkelig legger anslag for det. Dermed står boken igjen som en hovedsakelig historisk og sosiologisk gjennomgang av tematikken. Hun kunne ha våget seg noe mer inn i vårt fagfelt når hun først valgte å belyse disse viktige historiene. Hvis du som leser er interessert i å få en historisk og omfangsrik oversikt over denne tematikken, så er denne boken et godt sted å starte.

Håkon Kagnes, redaksjonen i Oslo